

Lovforslag nr. L 139. Fremsat den 27. februar 2002 af justitsministeren (Lene Espersen)

Forslag

til

Lov om ændring af retsplejeloven

(Forbedret vidnebeskyttelse)

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 809 af 14. september 2001, foretages følgende ændringer:

1. I § 748, stk. 5, indsættes efter »sagens opklaring«: »eller tredjemand«.

2. § 835, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Statsadvokaten kan give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl eller navn, stilling og bopæl til tiltalte, hvis statsadvokaten agter at fremsætte anmodning om rettens bestemmelse om, at disse oplysninger ikke må meddeles tiltalte, jf. § 848, stk. 2. Afgørelsen kan af forsvareren indbringes for retten.«.

3. § 841 affattes således:

»§ 841. Retten kan efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne forud for domsforhandlingen træffe afgørelse om dørlukning efter § 29, stk. 2, nr. 2, referatforbud efter § 30, nr. 2, navneforbud efter § 31, stk. 1, nr. 1, om at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres, jf. § 848, stk. 1 eller 3, eller om, at et vidnes bopæl eller navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, jf. § 848, stk. 2.«.

4. § 848 affattes således:

»§ 848. Formanden kan uden for de tilfælde, der er nævnt i stk. 2, nr. 2, beslutte, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås.

Stk. 2. Retten kan, hvis det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar, på anmodning bestemme

- 1) at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for det, eller
- 2) at et vidnes navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed gør det påkrævet.

Stk. 3. Er der truffet bestemmelse efter stk. 2, nr. 2, kan retten yderligere bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens vidnet afhøres, hvis der er grund til at antage, at vidnet eller vidnets nærmeste vil blive udsat for alvorlig fare, hvis tiltalte får kendskab til vidnets identitet.

Stk. 4. Formanden afgør, om tiltalte skal forlade retslokalet under den forudgående forhandling om anmodninger fremsat efter stk. 2 og 3.

Stk. 5. Når tiltalte som følge af en beslutning efter stk. 1 eller stk. 3 ikke har overværet afhøringen af et vidne eller en medtiltalt, skal tiltalte, når denne på ny kommer til stede i retslokalet, have oplysning om, hvem der har afgivet forklaring i tiltaltes fravær, og om indholdet af forklaringen, for så vidt den angår tiltalte. Retten afgør, om gengivelsen af forklaringen skal ske før eller efter, at tiltalte selv har afgivet forklaring. Oplysning om vidnets bopæl eller navn, stilling og bopæl skal dog ikke meddeles tiltalte, hvis retten har truffet bestemmelse om hemmeligholdelse efter stk. 2, nr. 1 eller 2.

Stk. 6. Afgørelse om hemmeligholdelse af et vidnes navn, stilling og bopæl, jf. stk. 2, nr. 2, og stk. 3, træffes ved kendelse. I kendelsen anføres

de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for hemmeligholdelse er opfyldt. Kendelsen kan til enhver tid omgøres. Rettens afgørelse efter stk. 2, nr. 2, og stk. 3, kan kæres.«.

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

Stk. 2. Retsplejelovens § 748, stk. 5, § 835, stk. 2, § 841 og § 848, som affattet ved denne lovs § 1, finder anvendelse i sager, som ikke er endeligt afgjort ved lovens ikrafttræden.

§ 3

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3300
2. Gældende ret	3301
2.1. Vidnepligt	3301
2.2. Den strafferetlige beskyttelse af vidner	3301
2.3. Retsplejelovens beskyttelsesregler for vidner	3302
2.4. Gældende ret før forbudet mod anonyme vidner	3302
2.5. Tidligere lovforslag og initiativer vedrørende vidnebeskyttelse	3303
3. Norsk ret	3306
4. Forslagets baggrund og indhold	3306
4.1. Generelle overvejelser	3306
4.2. Retsplejerådets overvejelser og forslag	3306
4.3. Justitsministeriets forslag	3307
5. Forholdet til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention	3309
6. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.	3310
7. Hørte myndigheder mv.	3310

1. Indledning

1.1. Lovforslaget har til formål at indføre en yderligere beskyttelse af vidner i straffesager.

Vidners retsstilling foreslås således styrket ved, at der i straffesager i ganske særlige tilfælde kan ske hemmeligholdelse af et vidnes identitet over for tiltalte. Hermed sigtes der til tilfælde, hvor omstændighederne i sagen med styrke taler for, at vidnet kan blive udsat for repressalier eller andre ubehageligheder, hvis den tiltalte får oplysninger om vidnets identitet.

1.2. Forslaget skal ses på baggrund af, at det i sig selv er uacceptabelt, hvis et vidne i en straffesag bliver udsat for trusler og repressalier. Samtidig kan frygten for repressalier mv. betyde, at bekæmpelsen af alvorlig kriminalitet bliver svækket, fordi vidner ikke tør stå frem med deres viden. Hvis et vidne på grund af en sådan frygt ikke tør afgive forklaring, kan der således

opstå den situation, at anklagemyndigheden ikke er i stand til at bevise gerningsmandens skyld.

Uanset at antallet af trusler mv. mod vidner er meget lavt i forhold til det samlede antal vidner, der hvert år yder deres bidrag til at få opklaret kriminalitet og til at få dømt de skyldige, er det særdeles vigtigt, at vidner i videst muligt omfang gives en sådan beskyttelse, at frygt for repressalier ikke afholder nogen fra at vidne. Dette gælder naturligvis i første række af hensyn til det enkelte vidne og af hensyn til opklaringen af de sager, hvor der er en konkret risiko for overgreb. Men det er også – mere generelt – af stor betydning for borgernes indstilling til det at optræde som vidne, at de er sikre på, at myndighederne tager de nødvendige forholdsregler for at beskytte vidner, når det er påkrævet.

Efter forslaget gives der domstolene mulighed for efter en konkret vurdering af omstændighederne i den enkelte sag at bestemme, at et vidnes navn, stilling og

bopæl skal hemmeligholdes for tiltalte. Det er en betingelse for hemmeligholdelse, at det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar, at tiltalte kender vidnets identitet, og herudover at afgørende hensyn til vidnet gør hemmeligholdelse påkrævet. Retten kan i forbindelse hermed yderligere bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet under vidnets forklaring, hvis der er grund til at tro, at tiltalte eller dennes nærmeste ellers vil blive udsat for alvorlig fare.

1.3. Rettens beslutning om anonym vidneførsel vil i høj grad have undtagelsens karakter. Således indebærer kravet om, at afgørende hensyn til vidnet gør hemmeligholdelse af vidnets identitet påkrævet, at det navnlig vil være i visse sager om grov og mere organiseret kriminalitet, herunder bandekriminalitet, at den foreslåede bestemmelse vil kunne tænkes anvendt.

De foreslåede regler indebærer ikke nogen begrænsning i tiltaltes adgang til at få kendskab til de vidneforklaringer, som afgives i sagen mod tiltalte. Der sker således ingen ændring i den gældende bestemmelse om, at tiltalte har et ubetinget krav på at få kendskab til indholdet af de vidneforklaringer, der er afgivet i tiltaltes fravær. Efter forslaget er det alene kendskab til vidnets identitet, der kan forholdes tiltalte.

Som anført er det endvidere en betingelse, at anonym vidneførsel vil være uden betydning for tiltaltes forsvar. De foreslåede regler vil derfor kunne anvendes, hvor der er tale om såkaldte tilfældige vidner, dvs. personer, som tiltalte ikke kender i forvejen, og som ved en ren tilfældighed overværer eller bliver offer for en forbrydelse. I disse tilfælde vil det nemlig kun helt undtagelsesvis have betydning for tiltaltes forsvar at kende den pågældende persons identitet.

Rettens beslutning om hemmeligholdelse af et vidnes identitet berører efter forslaget ikke forsvarerens ret til at overvære vidnets forklaring samt stille spørgsmål til vidnet og til at få fuldt kendskab til vidnets identitet.

Endelig foreslås det som en yderligere retssikkerhedsgaranti, at rettens afgørelse om hemmeligholdelse af et vidnes identitet kan kæres også under domsforhandlingen.

2. Gældende ret

2.1. Vidnepligt

I almindelighed har et vidne pligt til at afgive vidneforklaring i retten, jf. retsplejelovens § 168, og nægter vidnet at afgive forklaring, har retten efter retsplejelovens § 178 mulighed for at benytte forskellige

tvangsmidler med henblik på at formå vidnet til at afgive forklaring.

Reglerne om vidnepligt modificeres bl.a. af vidnefritagelsesreglen i retsplejelovens § 171, hvorefter der i visse nærmere angivne tilfælde ikke foreligger vidnepligt på grund af hensyn til vidnet. Det bestemmes således i retsplejelovens § 171, stk. 2, at der ikke består vidnepligt, hvis forklaringen antages at ville udsætte vidnet selv for straf eller tab af velfærd (nr. 1), udsætte vidnets nærmeste for straf eller tab af velfærd (nr. 2) eller påføre vidnet selv eller vidnets nærmeste anden væsentlig skade (nr. 3).

»Tab af velfærd« er i praksis blevet forstået som også omfattende fysisk overlast. Et vidne vil således bl.a. kunne være vidnefritaget, hvis en tiltalt i en straffesag eller eventuelt andre har fremsat trusler om repressalier i form af fysiske overgreb på vidnet selv eller vidnets nærmeste med det formål at hindre vidnet i at afgive vidneforklaring.

Den under nr. 1 nævnte vidnefritagelsesgrund giver vidnet en undtagelsesfri ret til at nægte at afgive forklaring. I de under nr. 2-3 nævnte tilfælde kan retten på trods af vidnefritagelsesgrunden pålægge vidnet at afgive forklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettiggere dertil, jf. retsplejelovens § 171, stk. 3. Vælger vidnet trods en foreliggende vidnefritagelsesgrund at afgive forklaring, eller pålægger retten vidnet at afgive forklaring i medfør af retsplejelovens § 171, stk. 3, skal retten påse, at der tages særligt hensyn til vidnet, jf. retsplejelovens § 173, stk. 2. Der kan i dette øjemed bl.a. træffes bestemmelse om dørlukning under forklaringen eller nedlægges forbud mod offentlig gengivelse af forklaringen.

2.2. Den strafferetlige beskyttelse af vidner

En særlig strafferetlig beskyttelse af vidner følger af straffelovens § 123. Efter denne bestemmelse straffes den, som med trussel om vold forulemper, eller som med vold, ulovlig tvang efter straffelovens § 260, trusler efter § 266 eller på anden måde begår en strafbar handling mod en person, dennes nærmeste eller andre med tilknytning til denne i anledning af personens forventede eller allerede afgivne forklaring til politiet eller i retten.

Der er tale om handlinger, der også er strafbare, når de begås over for andre end vidner. Bestemmelsen i straffelovens § 123 har imidlertid en strafferamme på indtil 6 års fængsel og giver dermed en kvalificeret strafferetlig beskyttelse i tilfælde, hvor der er tale om vold, trusler om vold mv. mod et vidne eller vidnets

nærmeste. Beskyttelsen omfatter også trusler mv. fra medgerningsmænd, der afgiver forklaring om andres andel i en lovovertrædelse.

2.3. Retsplejelovens beskyttelsesregler for vidner

2.3.1. Efter retsplejelovens § 745, stk. 1, har forsvareren under efterforskningen adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, som politiet har tilvejebragt. Efter § 745, stk. 3, har forsvareren krav på at blive underrettet om foretagelsen af efterforskningsskridt som eksempelvis afhøringer, konfrontationer og fotoforevisninger, således at forsvareren kan være til stede.

Hvis hensynet til bl.a. sagens opklaring eller tredjemand undtagelsesvis gør det påkrævet, kan reglerne i § 745, stk. 1 og 3, fraviges, eller politiet kan give forsvareren pålæg om ikke at videregive de oplysninger, der er modtaget fra politiet, jf. § 745, stk. 4. Bestemmelsen i retsplejelovens § 745, stk. 4, gør det således muligt at hemmeligholde et vidnes identitet for den sigtede, hvis hensynet til vidnet undtagelsesvis gør det påkrævet – f.eks. på grund af frygt for repressalier mod vidnet.

Et pålæg efter § 745, stk. 4, kan kun udstrækkes, indtil tiltalte har afgivet forklaring under domsforhandlingen, ligesom en begrænsning i forsvarerens aktindsigt efter samme bestemmelse bortfalder senest inden domsforhandlingen, jf. betænkning nr. 622/1971 om efterforskning i straffesager mv., s. 43. Efter § 746, stk. 1, kan politiets afgørelser i henhold til § 745, stk. 4, indbringes for retten.

Efter § 748, stk. 2, underrettes forsvareren som hovedregel om alle retsmøder under efterforskningen og er berettiget til at overvære dem. Er det ikke muligt at give forsvareren meddelelse, kan der kun afholdes retsmøder, som ikke kan opsættes. Forsvareren må kun med rettens samtykke videregive oplysninger modtaget i retsmødet.

Efter § 748, stk. 1, har også sigtede i almindelighed krav på underretning om afholdelse af retsmøder under efterforskningen og er berettiget til at overvære dem. Det gælder dog ikke retsmøder, der afholdes med henblik på at opnå rettens forudgående kendelse om foretagelse af foranstaltninger i henhold til retsplejelovens kapitel 69-74 (eksempelvis indgreb i meddelelshemmeligheden). Endvidere kan retten efter § 748, stk. 5, på anmodning bestemme, at der ikke skal gives sigtede underretning om et retsmødes afholdelse, eller at sigtede skal være udelukket fra at overvære et retsmøde helt eller delvis, hvis hensynet til bl.a. sagens opklaring undtagelsesvis gør det påkrævet. Hensynet til tredjemand kan efter bestemmelsens ordlyd ikke begrunde, at sigtede udelukkes fra et

retsmøde under efterforskningen – herunder udelukkes fra derigennem at opnå kendskab til identiteten på et vidne, som afgiver forklaring under retsmødet.

2.3.2. Tiltalerejsning i straffesager sker ved et af anklagemyndigheden udfærdiget anklageskrift, jf. retsplejelovens § 831. Der må ikke angives beviser, herunder vidner, i anklageskriftet. Efter retsplejelovens § 834 skal anklagemyndigheden imidlertid i forbindelse med indlevering af anklageskrift til retten også indlevere en fortegnelse over de beviser, der agtes ført. Vidner skal betegnes med navn, og hvad der i øvrigt måtte udkræves til deres nøjagtige betegnelse.

Efter § 835, stk. 1, skal forsvareren have en genpart af bevisfortegnelsen. Anklagemyndigheden kan efter § 835, stk. 2, give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl til tiltalte, hvis anklagemyndigheden under domsforhandlingen agter at fremsætte begæring om rettens bestemmelse om, at denne oplysning ikke må meddeles tiltalte, jf. § 848, stk. 3 (se om sidstnævnte bestemmelse pkt. 2.3.3. nedenfor). Afgørelsen kan af forsvareren indbringes for retten.

2.3.3. Efter retsplejelovens § 848, stk. 1, kan retten beslutte, at tiltalte under domsforhandlingen skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås. Rettens afgørelse kan træffes under domsforhandlingen eller forud for den, jf. § 841.

Har en tiltalt i henhold til § 848, stk. 1, været afskåret fra at overvære afhøringen af et vidne eller en medtiltalt, skal tiltalte, når denne på ny kommer til stede i retslokalet, have oplysning om, hvem der har givet forklaring i tiltaltes fravær og om indholdet af forklaringen, for så vidt den angår tiltalte.

Retten kan på anmodning træffe bestemmelse om, at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler derfor, og det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvaret, jf. retsplejelovens § 848, stk. 3.

De gældende bestemmelser i retsplejeloven indeholder derimod ikke hjemmel til under domsforhandlingen at hemmeligholde vidners identitet for tiltalte. Denne retstilstand blev indført ved lov nr. 321 af 4. juni 1986 om forbud mod anonyme vidner, jf. nærmere nedenfor.

2.4. Gældende ret før forbudet mod anonyme vidner

Indtil Folketingets vedtagelse af lov nr. 321 af 4. juni 1986 om forbud mod anonyme vidner indeholdt retsplejeloven ikke udtrykkelige bestemmelser om adgangen til i straffesager at føre vidner, hvis identitet

holdes skjult for tiltalte, men det var forudsat, at oplysning om et vidnes identitet kunne hemmeligholdes for tiltalte.

I overensstemmelse hermed var det i retspraksis i enkelte tilfælde blevet tilladt, at oplysninger om et vidnes identitet hemmeligholdtes.

Spørgsmålet om anvendelse af anonyme vidner blev forelagt Højesteret i en sag fra 1983. Højesterets afgørelse er gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1984, s. 81. I denne sag var en person, som tidligere var straffet adskillige gange for bl.a. berigelsesforbrydelser, bordelvirksomhed og overfald, herunder grov vold, sat under tiltale for omfattende heroinhandel. I byretten og landsretten var den pågældende fundet skyldig i videresalg af mindst 1 kg heroin og idømt fængsel i 5 år og 6 måneder. Byrettens og landsrettens afgørelser byggede i væsentlig grad på forklaringer afgivet af 2 vidner, hvis identitet var holdt skjult for tiltalte, og hvis forklaring var afgivet i retten uden tiltaltes tilstedeværelse. Under anke til Højesteret påstod tiltalte dommen ophævet under henvisning til, at der var begået en alvorlig rettergangsfejl ved brugen af anonyme vidner. Ved afgørelsen delte Højesteret sig i et flertal på fem dommere og et mindretal på to dommere.

Flertallet fandt ikke, at der var begået rettergangsfejl i byretten og landsretten og udtalte, at der undtagesvis kunne ske anonym vidneførsel, hvis der var nærliggende risiko for, at vidnet eller vidnets nærtstående kunne lide overlast, og hvis hensynet til retshåndhævelsen på grund af sagens alvor og forklaringsens betydning for sagen gjorde det påkrævet. I sådanne tilfælde kunne tiltalte efter flertallets opfattelse endvidere udelukkes fra at overvære forklaringsens afgivelse eller afskæres fra efterfølgende at blive gjort bekendt med forklaringen i det omfang, det var nødvendigt for at hemmeligholde vidnets identitet.

Mindretallet fandt ikke, at retsplejeloven indeholdt hjemmel til at hemmeligholde et vidnes identitet eller til at afskære vidnet fra at blive bekendt med indholdet af vidneforklaringen.

2.5. Tidligere lovforslag og initiativer vedrørende vidnebeskyttelse

2.5.1. Under henvisning bl.a. til Højesterets dom fra 1983 fremsatte medlemmer af Socialistisk Folkeparti og Venstresocialisterne i december 1984 et lovforslag om forbud mod anonyme vidner (L 102). Under 1. behandling af forslaget tilkendegav den daværende justitsminister, at han ville anmode Retsplejerådet om en udtalelse om spørgsmålet.

Retsplejerådet afgav herefter betænkning nr. 1056/1985 om anonyme vidner mv.

Retsplejerådet delte sig i et flertal på seks medlemmer og et mindretal på to medlemmer.

Flertallet foreslog en lovregulering af området, således at *indholdet* af vidneforklaringer aldrig kan holdes hverken helt eller delvist hemmeligt for tiltalte. Endvidere foreslog flertallet en begrænset adgang til – i praksis ved såkaldte tilfældige vidner – at hemmeligholde vidners navn, stilling og bopæl for tiltalte og til yderligere i disse situationer at bestemme, at tiltalte skal fjernes fra retslokalet under vidnets forklaring for derved at opnå, at også vidnets udseende hemmeligholdes.

Mindretallet foreslog, at den retstilstand, som var fastslået ved Højesterets afgørelse, fortsat burde være gældende.

Retsplejerådets forslag er i øvrigt udførligt omtalt i pkt. 4.2. nedenfor, hvortil henvises.

Den 9. april 1986 fremsatte den daværende justitsminister et lovforslag om forbud mod hemmeligholdelse af vidneforklaringer (L 234), som byggede på flertallets indstilling i Retsplejerådets betænkning. Forinden fremsættelsen af dette lovforslag havde medlemmer af Socialistisk Folkeparti og Venstresocialisterne i oktober 1985 genfremsat det tidligere lovforslag om forbud mod anonyme vidner.

Ved 3. behandling af de to forslag i maj 1986 blev justitsministerens forslag forkastet, mens det af oppositionspartierne fremsatte forslag blev vedtaget.

Der henvises for så vidt angår det sidstnævnte forslag til lov nr. 321 af 4. juni 1986, Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne, sp. 3582 og 4816, og tillæg A, sp. 1855, samt Folketingstidende 1985-86, forhandlingerne, sp. 730, 1959, 11300 og 11570, tillæg A, sp. 1035, tillæg B, sp. 1565, og tillæg C, sp. 737.

For så vidt angår den daværende justitsministers forslag henvises til Folketingstidende 1985-86, forhandlingerne, sp. 9318, 9859, 11300 og 11569, tillæg A, sp. 5423, og tillæg B, sp. 1577.

2.5.2. Som omtalt under pkt. 2.3.3. ovenfor har retsplejelovens bestemmelser om forbud mod hemmeligholdelse af vidners identitet, som blev vedtaget ved lov nr. 321 af 4. juni 1986, herefter været gældende. Medlemmer af Socialistisk Folkeparti og Venstresocialisterne fremsatte dog i november 1986 forslag om ophævelse af den ved lov nr. 321 af 4. juni 1986 gennemførte bestemmelse om, at tiltalte skal have tilsendt en genpart af bevisfortegnelsen.

Forslaget blev vedtaget og gennemført som lov nr. 273 af 13. maj 1987. Der henvises til Folketingstidende 1986-87, forhandlingerne, sp. 3023, 6102, 11187

og 11363, tillæg A, sp. 2173, tillæg B, sp. 1497, og tillæg C, sp. 511.

Ifølge loven, der fik sin endelige udformning gennem vedtagelse af et i udvalgsbetænkningen stillet ændringsforslag, blev den i 1986 indførte bestemmelse i retsplejelovens § 835, 3. pkt., ophævet, således at anklagemyndigheden ikke længere har pligt til at sende tiltalte en genpart af bevisfortegnelsen.

Samtidig blev et nyt stk. 3 indsat i § 848. Ifølge denne bestemmelse kan retten på anmodning bestemme, at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler derfor, og det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvaret. Endvidere blev der i § 835, stk. 2, fastsat en adgang for anklagemyndigheden til at give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl til tiltalte, hvis der under domsforhandlingen agtes fremsat anmodning om rettens bestemmelse om, at denne oplysning ikke må meddeles tiltalte.

Ifølge forarbejderne til bestemmelsen (Retsudvalgets betænkning af 30. april 1987, Folketingstidende 1986-87, tillæg B, sp. 1497) skal der foretages en konkret vurdering af, om afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for hemmeligholdelse af vidnets bopæl. Det anføres videre i betænkningen, at der kan være situationer, hvor vidnets identitet ikke kan fastslås, hvis bopælen anonymiseres, og at det derfor yderligere er en betingelse, at hemmeligholdelse er uden betydning for tiltaltes forsvaret.

2.5.3. I den daværende justitsministers redegørelse af 18. november 1991 til Folketingets Retsudvalg om »rockerkriminalitet« blev det anført, at der som led i indsatsen mod rockerkriminalitet og anden bandekriminalitet ville blive fremsat forslag om skærpede sanktioner for forbrydelser mod vidner, ligesom det i redegørelsen blev tilkendegivet, at der ville blive fremsat forslag om, at der på ny indføres en – meget begrænset – adgang til at føre vidner anonymt. Baggrunden for forslagene var et ønske om at sikre de mennesker, der står frem i en retssag, den bedst mulige beskyttelse.

På den baggrund fremsatte den daværende justitsminister den 18. december 1991 et lovforslag om beskyttelse af vidner mv. (L 167). Lovforslaget indeholdt to hovedelementer. Det første var et forslag om strafferetlig beskyttelse af vidner, jf. straffelovens § 123, der er omtalt under pkt. 2.2. ovenfor. Det andet hovedelement var et forslag om adgang til anonym vidneførelse, som byggede på flertallets indstilling i Retsplejerådets betænkning, jf. pkt. 4.2. nedenfor.

Ved 2. behandling af lovforslaget udgik den del af lovforslaget, der vedrørte adgang til anonym vidne-

førsel, og kun den foreslåede bestemmelse i straffelovens § 123 blev herefter vedtaget ved 3. behandling af lovforslaget.

Forslaget blev vedtaget og gennemført som lov nr. 282 af 29. april 1992. Der henvises til Folketingstidende 1991-92, forhandlingerne, sp. 4519, 4901, 8973 og 9140, tillæg A, sp. 3697, tillæg B, sp. 1001, og tillæg C, sp. 713.

2.5.4. I folketingsårene 1993-94 og 1996-97 fremsatte medlemmer af Det Konservative Folkeparti og Venstre lovforslag om skærpet indsats mod voldskriminalitet mv. (L 35 og L 134). Begge lovforslag indeholdt de samme bestemmelser om adgang til anonym vidneførelse, der udgik af L 167 (1991-92) inden vedtagelsen.

I begge tilfælde blev lovforslaget forkastet. Der henvises til Folketingstidende 1993-94, forhandlingerne, sp. 694, 2603, 10165 og 10386, tillæg A, sp. 593, og tillæg B, sp. 901, samt Folketingstidende 1996-97, forhandlingerne, s. 3598, 6669 og 7200, tillæg A, s. 3063 og 3057, og tillæg B, s. 759 og 848.

2.5.5. I marts 1995 fremlagde en arbejdsgruppe under Justitsministeriet en handlingsplan om organiseret kriminalitet og rockerkriminalitet. I arbejdsgruppen deltog repræsentanter fra anklagemyndigheden, politiet, kriminalforsorgen samt politiets og kriminalforsorgens organisationer. Arbejdsgruppens forslag koncentrerede sig om bedre vidnebeskyttelse og styrkelse af efterforskningen mod den organiserede kriminalitet.

Handlingsplanens forslag om udelukkelse af bande-medlemmer fra retsmøder, tidlig indenretlig afhøring af vidner og udvidet kriminalisering af trusler mv. mod vidner er gennemført ved lov nr. 411 af 10. juni 1997 (Styrkelse af politiets efterforskningsmuligheder).

Efter lovændringen kan der således ske udelukkelse af en gruppe af personer fra et retsmøde, hvis det skønnes nødvendigt for at opnå en sandfærdig forklaring af et vidne mv., uden at retten i den forbindelse skal foretage en individuel vurdering af, om den enkeltes tilstedeværelse er en hindring for at opnå en sandfærdig forklaring, jf. retsplejelovens § 28 b, stk. 3. Endvidere blev straffelovens § 123 om trusler mv. mod vidner ændret, således at den også omfatter trusler mod andre personer med tilknytning til et vidne end vidnets nærmeste, eksempelvis vidnets arbejdsgiver. Endelig har Justitsministeriet i bemærkningerne til lovforslaget givet udtryk for, at der kan være anledning til i videst muligt omfang at foretage indenretlig afhøring under efterforskningen, når der kan være risiko for, at vidner kan blive udsat for vold,

trusler, pression eller i øvrigt føle sig under pres, som får dem til at ændre forklaring eller nægte at afgive forklaring. Som opfølgning herpå har Rigsadvokaten i september 1997 udsendt en meddelelse til politiet og anklagemyndigheden om, at der i videst muligt omfang skal anvendes såkaldt anticiperet bevisførelse, når omstændighederne taler for det.

Der henvises til Folketingstidende 1996-97, forhandlingerne, s. 2202, 7453 og 7938, tillæg A, s. 2475 og 2537, tillæg B, s. 988 og 1294, og tillæg C, s. 511.

Endvidere er der ved lov nr. 349 af 23. maj 1997 (Styrkelse af retsstillingen for ofre for forbrydelser) taget en række initiativer af betydning for vidner, som samtidig er ofre. Det drejer sig bl.a. om en udvidet adgang til at beskikke bistandsadvokat for ofre for voldsforbrydelser og seksualforbrydelser, etablering af lokale offerrådgivninger.

Der henvises til Folketingstidende 1996-97, forhandlingerne, s. 3598, 6668 og 7192, tillæg A, s. 3167 og 3196, tillæg B, s. 760 og 849, og tillæg C, s. 430.

2.5.6. I juni 1998 afgav en arbejdsgruppe under Justitsministeriet en rapport om vidnebeskyttelse. Arbejdsgruppen bestod af repræsentanter for Justitsministeriet, anklagemyndigheden, politiet og politiets organisationer. Formålet med arbejdsgruppen var at overveje, om der kunne gøres mere for de personer, der føler sig utrygge ved at skulle afgive vidneforklaring.

Rapporten indeholder en beskrivelse af den dagældende ordning med hensyn til vidner, herunder af de forskellige retlige og praktiske beskyttelsesforanstaltninger, samt arbejdsgruppens overvejelser og forslag vedrørende vidnebeskyttelse.

Arbejdsgruppen gav udtryk for, at det er meget vigtigt, at myndighederne sætter fokus på den kendsgerning, at vidner i et vist omfang ikke tør stå frem af frygt for repressalier. Myndighederne bør opfatte dette som et væsentligt problem og være indstillet på at prioritere dette område og at afsætte de nødvendige ressourcer hertil. Arbejdsgruppen pegede navnlig på behovet for i den daglige indsats at vægte vidnebeskyttelsen højt.

Det var arbejdsgruppens opfattelse, at der på nogle enkelte punkter var behov for nye regler og initiativer. To af disse punkter krævede lovændringer, mens de andre kunne gennemføres administrativt.

Som opfølgning på arbejdsgruppens rapport fremsatte den daværende justitsminister i april 1999 lovforslag om bl.a. vidnebeskyttelse (L. 233). Lovforslaget indeholdt bestemmelser om adgang for retten til allerede forud for domsforhandlingen at træffe afgørelse om dørlukning, referatforbud, navneforbud, eller

om, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres, jf. nu retsplejelovens § 841. Lovforslaget blev ikke vedtaget inden folketingsårets udløb, men blev for så vidt angår vidnebeskyttelse genfremsat uændret i oktober 1999 (L. 14). Lovforslaget blev vedtaget og gennemført som lov nr. 428 af 31. maj 2000. Der henvises til Folketingstidende 1998-99, forhandlingerne s. 6166, og tillæg A, s. 5635 og 5570, samt Folketingstidende 1999-2000, forhandlingerne, s. 498, 6607, 6691 og 8202, tillæg A, s. 133 og 214, tillæg B, s. 479, 582 og 702, og tillæg C, s. 715.

Et andet forslag i arbejdsgruppens rapport blev gennemført ved lov nr. 362 af 2. juni 1999 (styrkelse af samarbejdet mellem retterne og pressen) om ændring af retsplejeloven med henblik på at fastslå, at nedlæggelse af navneforbud under en retssag bl.a. kan ske af hensyn til vidners sikkerhed, jf. retsplejelovens § 31.

Der henvises til Folketingstidende 1998-99, forhandlingerne s. 1334, 6700 og 6801, tillæg A, s. 2006 og 2056, tillæg B, s. 948, og tillæg C, s. 596.

På baggrund af arbejdsgruppens anbefalinger har Justitsministeriet endvidere igangsat en række administrative initiativer. Det gælder eksempelvis etablering af en ordning, hvorefter vidner kan få udpeget en kontaktperson hos politiet eller anklagemyndigheden, samt indretning af særskilte venterum til vidner.

Rigsadvokaten har i den forbindelse i oktober 2001 udsendt en meddelelse til politiet og anklagemyndigheden om etablering og den nærmere udformning af ordningen med kontaktpersoner, som vidner kan henvende sig til. Det fremgår heraf, at der så tidligt som muligt i sager, hvor eksempelvis vold, trusler eller anden personfarlig kriminalitet indgår, samt i sager om sædelighedsforbrydelser og narkotikakriminalitet skal udpeges en kontaktperson for vidner. Kontaktpersonen kan eksempelvis være en polititjenestemand, der deltager i efterforskningen eller en anklager, der beskæftiger sig med sagen. Ordningen skal lette kommunikationen mellem anklagemyndigheden/politiet og vidnet samt modvirke misforståelser som følge af, at flere forskellige medarbejdere taler med vidnet.

I tilknytning til arbejdsgruppens forslag om indretning af særskilte venterum til vidner har Justitsministeriet og Domstolsstyrelsen i september 2000 opfordret politiet, anklagemyndigheden og domstolene til lokalt at aftale, hvordan man skal håndtere de tilfælde, hvor de bygningsmæssige rammer ikke tillader, at der i tilknytning til retslokalet indrettes særskilte venterum for vidner, der ikke bør konfronteres med tiltalte eller personer med tilknytning til den. Der er herved lagt op til, at det overvejes, om vidner i særlige sager kan få mulighed for at vente i et andet lokale, f.eks. i

et voterings- eller advokatværelse, et ubenyttet kontor eller i retsens sekretariat.

3. Norsk ret

I Norge er der for nylig (med virkning fra den 1. august 2001) indført regler om adgang til i visse tilfælde at anvende anonyme vidner under efterforskning og domsforhandling i straffesager.

Anonym vidneførsel kan finde sted i sager, der vedrører modarbejdelse af retsvæsenet (eksempelvis fremsættelse af trusler mod en anklager for at forhindre den pågældende til at foretage eller undlade en handling i forbindelse med en straffesag), flykapring, grov narkotikakriminalitet, voldtægt, drab, grov vold, afpresning, groft røveri og hvidvaskning af udbytte fra grov narkotikakriminalitet eller groft røveri.

I disse sager kan anonym vidneførsel anvendes, når der er fare for en alvorlig forbrydelse mod vidnets – eller vidnets nærmestes – liv, velfærd eller frihed, hvis vidnets identitet bliver kendt af tiltalte.

Endvidere kan der træffes bestemmelse om anonym vidneførsel, når der er fare for, at det bliver væsentlig vanskeligere for vidnet at arbejde »under cover« i senere straffesager, hvis vidnets identitet bliver kendt. Dette har navnlig betydning for politifolk.

Anvendelse af anonyme vidner er i alle tilfælde betinget af, at det er strengt nødvendigt, og at det ikke medfører væsentlige betænkeligheder i forhold til tiltaltes forsvar.

En beslutning om anonym vidneførsel kan indeholde ét eller flere af følgende elementer: at vidnets navn ikke oplyses, at der ikke gives andre oplysninger, der kan føre til, at vidnets identitet bliver kendt, eller at der tages fysiske eller tekniske skridt for at hemmeligholde vidnets identitet, eksempelvis gennem afskærmning af vidnet i forbindelse med forklaringens afgivelse.

Forsvareren skal have oplysning om vidnets navn og om de øvrige forhold, der måtte være nødvendige for at kunne identificere vidnet.

Har tiltalte været ført ud af retslokalet, mens forklaringen afgives, skal tiltalte orienteres om forklaringens indhold, når tiltalte på ny kommer til stede. Dette gælder dog ikke oplysninger, der kan afsløre vidnets identitet.

4. Forslagets baggrund og indhold

4.1. Generelle overvejelser

Som anført under pkt. 1 ovenfor, er det uacceptabelt, hvis vidner i en straffesag udsættes for trusler og repressalier. Det må derfor søges sikret, at vidner, som

afgiver forklaring i en straffesag, bliver beskyttet mod overgreb.

Samtidig kan en frygt for repressalier eller andre ubehageligheder betyde, at vidner slet ikke tør stå frem med deres viden. Det forhold, at der efter den gældende ordning i intet tilfælde er adgang til anonym vidneførsel, kan således efter omstændighederne føre til, at vidner til strafbare forhold undlader at give politiet oplysninger, som er af væsentlig betydning for efterforskningen.

Bestemmelsen i retsplejelovens § 171, stk. 2, om adgang til vidnefritagelse vil i en række tilfælde kunne tilgodese hensynet til et vidne, som må befrygtes at blive udsat for repressalier mv. Som omtalt under pkt. 2.1. ovenfor må hensynet til det enkelte vidne imidlertid efter omstændighederne vige for hensynet til straffesagens opklaring, således at det kan pålægges et vidne at afgive forklaring, selv om der kan være risiko for, at vidnet påføres skade. Hertil kommer, at vidner, som på grund af frygt for repressalier mv. i dag fritages for at vidne, må forventes fremover i visse tilfælde at afgive forklaring, hvis der indføres en begrænset mulighed for at hemmeligholde vidnets identitet.

På den baggrund er det Justitsministeriets opfattelse, at der bør ske en oplødning af det absolutte forbud mod anonyme vidner, der blev indført i 1986. Der bør således etableres mulighed for i særlige tilfælde at kunne sikre et vidne anonymitet.

Udformningen af forslaget herom bygger på Retsplejerådets betænkning fra 1985 om anonyme vidner, der omtales nærmere umiddelbart nedenfor.

4.2. Retsplejerådets overvejelser og forslag

Som nævnt under pkt. 2.5.1. ovenfor blev Retsplejerådet i december 1984 anmodet om en udtalelse om anonyme vidner.

Retsplejerådet afgav herefter i december 1985 betænkning nr. 1056/1985 om anonyme vidner.

Retsplejerådets indgående overvejelser om synspunkterne for og imod anvendelsen af anonyme vidner er mere udførligt gengivet i betænkningen s. 28-33, hvortil henvises.

Retsplejerådets flertal (6 medlemmer) foreslog (betænkningen, s. 35-38), at der gennemføres en udtrykkelig bestemmelse om, at indholdet af en vidneforklaring aldrig kan holdes hverken helt eller delvist hemmeligt for tiltalte. Flertallet erkendte, at kravet om, at vidners forklaring skal gengives fuldt ud for tiltalte, kan medføre, at truede vidner under påberøbelse af en vidnefritagelsesgrund vil nægte at afgive forklaring, fordi gengivelsen af forklaringen for tiltalte vil røbe deres identitet. Selv om dette kan betyde, at grundla-

get for domfældelse af en skyldig svigter, fandt flertallet, at hensynet til retshåndhævelsen her må vige for hensynet til tiltaltes muligheder for et effektivt forsvar.

Flertallet fandt endvidere, at en tiltalt som altovervejende hovedregel bør vide, hvem der afgiver forklaring i sagen mod tiltalte, og have adgang til at overvære afhøring af vidner. I særlige situationer, hvor der er tale om personer, som tilfældigt bliver vidne til en forbrydelse, og hvor væsentlige hensyn til vidnet gør det påkrævet, bør der dog efter flertallets opfattelse være mulighed for, at vidnets navn, stilling og bopæl hemmeligholdes for tiltalte. Hvis der ligefrem er tale om, at vidnets eller hans nærmestes liv eller helbred vil blive udsat for alvorlig fare, hvis tiltalte får kendskab til vidnet – vidnet har f.eks. tilfældigt overværet et drab i forbindelse med et rockeropgør – bør der være mulighed for yderligere at bestemme, at tiltalte skal fjernes fra retslokalet, inden vidnet føres ind i retten og under vidnets forklaring, således at tiltalte ikke ser vidnet.

Efter flertallets forslag må de nævnte muligheder for at afskære tiltaltes kendskab til vidnets identitet ikke bringes i anvendelse, hvis det har betydning for tiltaltes forsvar, at tiltalte kender vidnets identitet. Reglerne forudsættes derfor i praksis anvendt i forbindelse med såkaldt tilfældige vidner, dvs. personer, som tiltalte ikke kender i forvejen, og som tilfældigt overværer eller er offer for en forbrydelse.

Flertallet anførte i øvrigt, at man tillagde det betydning, at forslaget om adgang til i særlige tilfælde at begrænse tiltaltes kendskab til vidnets identitet gennemføres. I modsat fald vil der bestå en fare for udvikling mod en tilstand, hvor organiserede kriminelle kan terrorisere også personer udenfor det kriminelle miljø fra at optræde som vidner.

Et *mindretal* (2 medlemmer) fandt det særdeles betænkeligt (betænkningen, s. 38-41) fuldstændigt at afskære muligheden for at hemmeligholde dele af vidnets forklaring for tiltalte. Mindretallet foreslog derfor, at den retstilstand, som er fastslået med Højesterets afgørelse gengivet under pkt. 2.4. ovenfor, fortsat burde være gældende. I den forbindelse fremhævede mindretallet, at der på baggrund af afgørelsens præmisser måtte antages at gælde meget snævre grænser for, hvornår retten ville tillade vidneanonymitet, og at der ikke sås at være grundlag for frygt for, at disse grænser ikke ville blive respekteret af fremtidig retspraksis.

Mindretallet fremhævede endvidere, at det til bekæmpelse af særdeles alvorlig og farlig kriminalitet er nødvendigt at benytte vidner, hvis identitet og detaljerede forklaring må holdes skjult for tiltalte og for an-

dre. Som eksempel nævnes drab og gidseltagning som led i international terrorvirksomhed eller i opgør inden for organiserede forbrydergrupper. Mindretallet fandt, at det må befrygtes, at trusler og vold mod personer, der kan tænkes at ville vidne imod kriminelle, vil få et øget omfang, hvis lovgivningen på forhånd udelukker enhver mulighed for at skjule en vidneforklarings indhold for en tiltalt.

4.3. Justitsministeriets forslag

4.3.1. Lovforslaget svarer til de ændringer af retsplejelovens § 848, som blev foreslået af den daværende justitsminister i december 1991, jf. pkt. 2.5.3. ovenfor, og som ligeledes byggede på anbefalingerne fra Retsplejerådets flertal.

Forslaget har – på samme måde som lovforslaget fra 1991 – en noget anden lovteknisk udformning end Retsplejerådets forslag fra 1985. Baggrunden herfor er, at den ændring af retsplejelovens § 848, stk. 3, om adgang til at hemmeligholde oplysning om et vidnes bopæl for tiltalte, som Folketinget enstemmigt vedtog i maj 1987, efter Justitsministeriets opfattelse bør opretholdes ved siden af den foreslåede adgang til videgående hemmeligholdelse.

Ligesom i lovforslaget fra 1991 foreslås det, at adgangen til at hemmeligholde et vidnes navn, stilling og bopæl for tiltalte betinges af, at afgørende hensyn til vidnets sikkerhed gør det påkrævet.

Der er således valgt en lidt anden formulering end den, som Retsplejerådets flertal foreslog, og som indebar, at anonym vidneførsel kunne ske, hvis væsentlige hensyn til vidnet gør det påkrævet. Hermed tilsigtes dog ikke nogen realitetsændring i forhold til forslaget fra Retsplejerådets flertal. Det betyder, at omstændighederne i sagen med styrke skal tale for, at vidnet kan blive udsat for represalier eller andre ubehageligheder, hvis tiltalte får oplysninger om vidnets identitet, jf. Retsplejerådets betænkning s. 44. Denne betingelse kan ofte være opfyldt i tilfælde, hvor vidnet er omfattet af vidnefritagelsesgrundene i retsplejelovens § 171, stk. 2. Det fornødne grundlag for hemmeligholdelse af vidnets navn mv. vil imidlertid efter omstændighederne også kunne foreligge i tilfælde, hvor vidnet ikke kan påberåbe sig en vidnefritagelsesgrund.

Som følge af det anførte må det antages, at bestemmelsen om anonym vidneførsel navnlig vil kunne blive relevant i visse sager om grov og mere organiseret kriminalitet, herunder bandekriminalitet.

Det vil i alle tilfælde være en betingelse, at begrænsninger i tiltaltes kendskab til vidnets navn mv. er uden betydning for tiltaltes forsvar. I praksis vil forslaget derfor kunne få betydning i forhold til såkaldte

tilfældige vidner – det vil sige vidner, som ikke har nogen tilknytning til tiltalte.

Tiltalte bør som udgangspunkt have adgang til at overvære den forklaring, der afgives af et vidne, som er beskyttet ved hemmeligholdelse af navn mv. Træffer retten beslutning om, at vidnets navn, stilling og bopæl ikke skal oplyses over for tiltalte, kan retten efter forslaget derfor kun bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens vidnet afhøres, hvis der er grund til at antage, at vidnet eller vidnets nærmeste vil blive udsat for alvorlig fare ved tiltaltes kendskab til vidnets identitet (udseende).

I lighed med forslaget fra 1991 indebærer lovforslaget, at rettens bestemmelse om anvendelse af reglerne om hemmeligholdelse af et vidnes identitet kan kræves under domsforhandlingens forberedelse og under domsforhandlingen. Efter retsplejelovens § 968, stk. 1, tilkommer kæreadgangen enhver, over for hvem beslutningen indeholder en afgørelse. Også vidnet selv kan således kære en kendelse om anvendelse af reglerne om hemmeligholdelse af den pågældendes identitet.

Siden udformningen af Retsplejerådets forslag er der ved lov nr. 366 af 18. maj 1994 indsat en bestemmelse i retsplejelovens § 848, stk. 2, 2. pkt., hvorefter retten afgør, om gengivelsen af et vidne eller en medtiltaltes forklaring i tilfælde, hvor tiltalte har måttet forlade retslokalet under forklaringens afgivelse, skal ske, før eller efter tiltalte selv har afgivet forklaring. Denne bestemmelse vil blive videreført i forslaget til § 848, stk. 5.

De foreslåede bestemmelser i § 848 suppleres af retsplejelovens regler om dørlukning. Den beskyttelse af et vidne, der tilstræbes fremmet med lovforslaget om hemmeligholdelse af et vidnes identitet og udelukkelse af tiltalte fra at overvære vidnets forklaring, kan således blive illusorisk, hvis tilhørere – eventuelt med tilknytning til tiltalte – kan overvære og referere forklaringen. I disse tilfælde vil det derfor være naturligt, at der også træffes beslutning om dørlukning, jf. retsplejelovens § 29.

4.3.2. Efter den gældende bestemmelse i § 841 kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne allerede forud for domsforhandlingen træffe afgørelse om dørlukning, referatforbud, navneforbud, eller om, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres.

Formålet med bestemmelsen er at give mulighed for at skabe øget tryghed hos vidner. Der bør derfor efter Justitsministeriets opfattelse også være mulighed for at træffe forhåndsafgørelse om hemmeligholdelse

af et vidnes identitet efter forslaget til ny § 848, stk. 2, og herunder om, at tiltalte skal forlade retslokalet efter § 848, stk. 3. I overensstemmelse hermed foreslås en ændret formulering af retsplejelovens § 841.

4.3.3. I rapporten om vidnebeskyttelse fra juni 1998, jf. pkt. 2.5.6. ovenfor, anbefales det at anvende anticiperet bevisoptagelse i form af en tidlig, indenretlig afhøring af vidner, der kan tænkes at blive udsat for trusler. En sådan indenretlig vidneafhøring forud for en eventuel senere domsforhandling foregår efter reglerne i retsplejelovens §§ 747 og 748.

Efter ordlyden af de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 748, stk. 5 og 6, kan hensynet til tredjemand – eksempelvis et vidne selv eller vidnets nærmeste – imidlertid ikke begrunde, at sigtede udelukkes fra et retsmøde eller gøres bekendt med, hvad der er tilført retsbogen, ligesom hensynet til tredjemand efter bestemmelsens ordlyd ikke kan begrunde, at der gives forsvareren pålæg om ikke at give sigtede underretning om, hvad der er passeret i retsmødet.

Der foreslås derfor en ændring af retsplejelovens § 748 med henblik på udtrykkeligt at fastslå, at også hensynet til tredjemand (som f.eks. et vidne, der kan frygte for repressalier mv.) skal kunne begrunde, at der – når dette undtagelsesvis anses for påkrævet – sker begrænsninger i sigtedes ret til bl.a. at overvære retsmødet.

4.3.4. Forslaget indebærer, at oplysning om et vidnes identitet og bopæl efter omstændighederne kan hemmeligholdes for sigtede/tiltalte under hele sagens forløb. Under efterforskningen vil det kunne ske ved pålæg til forsvareren i medfør af de gældende bestemmelser i § 745, stk. 4, og § 748, stk. 6, jf. herved den foreslåede ændring af § 748, stk. 5. Efter udfærdigelse af anklageskrift vil hemmeligholdelse af vidnets identitet over for tiltalte kunne ske i medfør af forslaget til ny § 835, stk. 2, samt § 848, stk. 2, nr. 2, og stk. 3, eventuelt jf. § 841.

Det anførte indebærer, at politi og anklagemyndighed i givet fald bør søge at få afklaret spørgsmål om hemmeligholdelse af et vidnes identitet, inden et forsvarerpålæg efter § 745, stk. 4, eller § 748, stk. 6, udløber.

Efter retsplejelovens § 41, stk. 2, kan aktindsigt i afsluttede straffesager afslås, hvis det må befrygtes, at en udskrift af retsbogen vil blive benyttet på retsstridig måde. I sager, hvor der er truffet afgørelse om hemmeligholdelse af et vidnes identitet, vil oplysninger om vidnets navn, stilling og bopæl kunne undtages fra aktindsigt i medfør af denne bestemmelse.

5. Forholdet til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

5.1. Artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er ikke generelt til hinder for brug af anonyme vidner i straffesager. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har navnlig afsagt følgende afgørelser vedrørende anonyme vidner: Kostovski mod Holland, dom af 20. november 1989, Windisch mod Østrig, dom af 27. september 1990, Lüdi mod Schweiz, dom af 15. juni 1992, Doorson mod Holland, dom af 26. marts 1996, Van Mechelen m.fl. mod Holland, dom af 23. april 1997, og Kok mod Holland, klagesag 43149/98, afgørelse af 4. juli 2000.

Domstolen anerkender, at hensynet til vidners liv, frihed og sikkerhed efter omstændighederne kan begrunde en fravigelse af udgangspunktet for vidneførelse i straffesager, dvs. vidnets afgivelse af forklaring direkte for den dømmende myndighed i et offentligt retsmøde, hvor også den tiltalte og forsvareren er til stede. Domstolen har i den forbindelse fremhævet, at hensynet til vidners og forurettedes liv, frihed og sikkerhed er beskyttet af andre konventionsbestemmelser, der indebærer, at staterne har pligt til at indrette deres straffesystemer på en sådan måde, at hensynet til disse interesser ikke tilsidesættes.

Ved af brug af anonyme vidner i straffesager er det efter Domstolens praksis afgørende, om der er foretaget en rimelig afvejning af de ulemper, en sådan fremgangsmåde medfører for tiltalte, over for hensynet til det eller de pågældende vidner.

Efter praksis tillægges vidnets karakter betydning. Det vil f.eks. have betydning, om der er tale om et mere eller mindre tilfældigt vidne, der ønskes afhørt i forbindelse med en sag om grov kriminalitet, og som risikerer repressalier. Hvis der derimod er tale om et vidne, der tilhører politiet, kan anonymisering som udgangspunkt kun finde sted, hvis der foreligger helt ekstraordinære situationer, f.eks. for ikke at afsløre identiteten på en hemmelig agent i tilfælde, hvor det ikke er muligt at bruge mindre indgribende foranstaltninger.

Den konkrete fremgangsmåde i forbindelse med vidneforklaringen skal ske med respekt af kravet om proportionalitet. Det indebærer, at der skal ske anonymisering i mindst muligt omfang. Domstolen har påpeget, at det i nogle tilfælde vil være tilstrækkeligt at holde vidnets identitet hemmelig for den tiltalte, i andre tilfælde kan det måske være nødvendigt endvidere at foretage en vis maskering, og i andre tilfælde kan det være nødvendigt helt at afskære tiltaltes mulighed for at høre eller iagttage vidnet. Valget af anonymiseringsgrad må imidlertid ske på grundlag af en konkret

vurdering af hensynet til vidnet. Det har endvidere betydning, om forsvareren er til stede, når vidnet afgiver forklaring, og om forsvareren har mulighed for at afhøre vidnet.

Herudover vil det være af betydning, om det eller de anonyme vidners forklaringer er det eneste eller afgørende bevis i sagen mod den tiltalte. Hvis det er tilfældet, følger det af Domstolens praksis, at en domstols anvendelse af et sådant vidnes forklaring som grundlag for en domfældelse vil udgøre en krænkelse af konventionen.

5.2. Efter Justitsministeriets opfattelse vil den foreslåede ordning være forenelig med konventionens artikel 6 og de krav, der følger af Domstolens praksis.

Efter den foreslåede ordning kan retten træffe bestemmelse om forskellige grader af anonymisering. Retten kan bestemme, at vidnets adresse skal holdes hemmelig for den tiltalte. Retten kan gå et skridt videre og bestemme, at vidnets navn, stilling og bopæl skal holdes hemmelig for den tiltalte. Retten kan endelig bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens vidnet afhøres.

Efter forslaget forudsætter en beslutning om anonymisering imidlertid i alle tilfælde, at hensynet til vidnet konkret kan begrunde den valgte form for anonymisering. Hemmeligholdelse af vidnets bopæl forudsætter, at afgørende hensyn til vidnet taler derfor. Hemmeligholdelse af vidnets navn, stilling og bopæl forudsætter, at afgørende hensyn til vidnet gør det påkrævet. En beslutning om, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens vidnet afgiver forklaring, forudsætter, at der er bestemte grunde til at antage, at vidnet eller vidnets nærmeste vil blive udsat for alvorlig fare, hvis tiltalte får kendskab til vidnets identitet.

Den foreslåede ordning forudsætter således, at retten i hvert enkelt tilfælde foretager en vurdering af, om og i hvilket omfang hensynet til vidnet konkret kan begrunde en anonymisering, således at anonymisering i alle tilfælde sker i mindst muligt omfang. Herudover forudsætter den foreslåede ordning, at der i hvert enkelt tilfælde foretages en afvejning mellem hensynet til det pågældende vidne og til tiltalte, idet det kun vil være muligt at foretage anonymisering, hvis det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar.

Hensynet til tiltalte er endvidere tilgodeset derved, at tiltaltes forsvarer efter forslaget i alle tilfælde har mulighed for at være til stede i forbindelse med afhøringen, dvs. også i tilfælde, hvor tiltalte skal forlade retslokalet i forbindelse med afhøringen af vidnet. Forsvareren vil derfor have mulighed for at varetage tiltaltes interesser, herunder stille spørgsmål til vidnet.

Hertil kommer, at tiltalte efterfølgende vil få oplysning om indholdet af det anonyme vidnes forklaring. Endvidere skal vidnet afgive sin forklaring for retten, således at retten får mulighed for at foretage en vurdering af vidnets troværdighed, ligesom retten og forsvareren vil være bekendt med vidnets identitet.

Den afvejning, der efter den foreslåede ordning skal foretages i hvert enkelt tilfælde, svarer til den afvejning, der følger af Domstolens praksis. Det betyder efter Justitsministeriets opfattelse, at brug af anonyme vidner i overensstemmelse med den foreslåede ordning vil være forenelig med konventionens artikel 6 og de krav, der følger af Domstolens praksis.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at det med hensyn til tilfælde, hvor der er sket fuldstændig ano-

nymisering – dvs. hvor vidnets navn, stilling og bopæl ikke er blevet oplyst over for tiltalte, og tiltalte ikke har været til stede, mens vidnet afgav forklaring – er forudsat, at en sådan forklaring ikke kan udgøre det eneste eller det afgørende bevis mod den tiltalte.

6. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.

Lovforslaget skønnes ikke at have økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige af betydning.

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet eller borgerne. Det har ikke miljømæssige konsekvenser og indeholder ikke EU-retlige aspekter.

	Positive konsekvenser/ mindre udgifter	Negative konsekvenser/ Merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen af betydning
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen af betydning
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Ingen EU-retlige aspekter	

7. Hørte myndigheder mv.

Lovforslaget er samtidig med fremsættelsen sendt til høring hos:

Præsidenterne for Højesteret, Østre og Vestre Landsret, Københavns Byret samt retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, Domstolsstyrelsen, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Politidirektøren i København, Foreningen af Politimestre i Danmark, Politifuldmægtigforeningen, Politiforbundet i Danmark, Advokatrådet, Landsforeningen af beskikkede advokater, Det Danske Center for Menneskerettigheder, Nævnet for Etnisk Ligestilling og Retspolitisk forening.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

I bilaget til lovforslaget er de foreslåede regler sammenholdt med de nugældende regler.

Til § 1

Til nr. 1 (retsplejelovens § 748, stk. 5)

Retsplejelovens § 748 omhandler afholdelse af retsmøde under efterforskningen.

Efter den gældende bestemmelse i § 748, stk. 5, kan hensynet til fremmede magter, til statens sikkerhed eller til sagens opklaring begrunde, at der ikke skal gives sigtede underretning om afholdelse af et retsmøde, eller at sigtede skal være udelukket fra at overvære et retsmøde helt eller delvis.

Med den foreslåede bestemmelse fastslås det udtrykkeligt, at også hensynet til tredjemand – f.eks. et vidne, der kan frygte for repressalier – undtagelsesvis vil kunne begrunde begrænsninger i sigtedes ret til bl.a. at overvære et retsmøde.

Har sigtede været udelukket fra at overvære et retsmøde, skal retten efter § 748, stk. 6, hvis sigtede er til stede, og ellers politiet snarest gøre sigtede bekendt med, hvad der er tilført retsbogen. Hvis de særlige

hensyn, som har begrundet udelukkelsen, fortsat er til stede, kan sigtede dog af retten afskæres herfra, ligesom retten kan pålægge forsvareren ikke at give sigtede underretning om, hvad der er passeret i retsmødet. Pålæg efter § 748 kan udstrækkes, indtil tiltalte har afgivet forklaring under domsforhandlingen.

Der henvises i øvrigt til pkt. 4.3.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Til nr. 2 (retsplejelovens § 835, stk. 2)

Efter den gældende bestemmelse i § 835, stk. 2, kan anklagemyndigheden under sagens forberedelse give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl til tiltalte, hvis anklagemyndigheden under domsforhandlingen agter at fremsætte anmodning om hemmeligholdelse af vidnets bopæl. Dette pålæg kan af forsvareren indbringes for retten.

Ved den foreslåede bestemmelse skabes der som en naturlig konsekvens af bestemmelsen i lovforslagets § 1, nr. 4, hjemmel til at meddele forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes navn, stilling og bopæl til tiltalte i perioden fra efterforskningens afslutning, indtil retten har taget stilling til spørgsmålet om eventuel hemmeligholdelse af vidnets identitet over for tiltalte.

I Retsplejerådets betænkning nr. 1056/1985 foreslog rådets flertal, at der indførtes en sådan hjemmel til at give forsvareren pålæg om hemmeligholdelse. Der henvises herom til betænkningen s. 43-44. I overensstemmelse med den gældende affattelse af bestemmelsen i retsplejelovens § 835, stk. 2, tillægges kompetencen til at træffe afgørelse herom anklagemyndigheden, men afgørelsen kan af forsvareren indbringes for retten.

Til nr. 3 (retsplejelovens § 841)

Efter den gældende bestemmelse i § 841 kan retten forud for domsforhandlingen efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne træffe afgørelse om dørlukning, referatforbud, navneforbud, eller om, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres.

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at retten også får mulighed for forud for domsforhandlingen at tage stilling til en anmodning om hemmeligholdelse af et vidnes identitet efter de foreslåede bestemmelser i § 848, stk. 2 og 3.

Også afgørelser om hemmeligholdelse af et vidnes navn, stilling og bopæl, jf. stk. 2, nr. 2, og stk. 3, der træffes forud for domsforhandlingen, kan kæres efter den foreslåede bestemmelse i § 848, stk. 6, jf. lovforslagets § 1, nr. 4.

Til nr. 4 (retsplejelovens § 848)

Den foreslåede affattelse af bestemmelsen i retsplejelovens § 848 følger i det væsentlige – med visse lovtekniske ændringer – det forslag, som Retsplejerådets flertal fremsatte i betænkning nr. 1056/1985. Der henvises til betænkningen s. 35-38 og 44-46 samt til pkt. 4.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Bestemmelsen, der direkte kun vedrører sager, hvor der rejses tiltale for landsretten, finder gennem henvisningsbestemmelserne i §§ 927 og 939 også anvendelse i straffesager, der behandles ved byretten.

Om de nærmere betingelser for, at retten efter forslaget kan træffe bestemmelse om begrænsninger i tiltaltes kendskab til vidnets identitet, henvises til pkt. 4.3.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Om forholdet til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention henvises til pkt. 5 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Hemmeligholdelse alene af et vidnes bopæl for tiltalte vil som hidtil kunne ske, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for det.

I overensstemmelse med strafferetsplejens såkaldte proportionalitetsgrundsætning, hvorefter der altid bør anvendes den mindst indgribende foranstaltning blandt flere mulige, er forslaget til ny affattelse af § 848 udformet således, at den foranstaltning, som er mindst indgribende overfor tiltalte, findes i bestemmelsens første stykke, mens de mere indgribende foranstaltninger findes i stk. 2 og 3.

Den foreslåede bestemmelse suppleres af retsplejelovens regler om dørlukning. I tilfælde, hvor retten bestemmer, at et vidnes navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, og at tiltalte skal forlade retslokalet under vidnets forklaring, vil det i reglen være hensigtsmæssigt, at der træffes bestemmelse om dørlukning, jf. retsplejelovens § 29, for at undgå, at vidnets identitet kan røbes ad denne vej.

Endvidere foreslås som en særlig retsgaranti, at afgørelsen om hemmeligholdelse af et vidnes identitet og om evt. udelukkelse af tiltalte fra at overvære forklaringen træffes ved kendelse, og at en sådan kendelse kan kæres også under domsforhandlingen eller under dennes forberedelse, jf. retsplejelovens § 968, stk. 2. Kendelsen kan kæres, uanset om den alene omhandler hemmeligholdelse af et vidnes navn, stilling og bopæl, eller om den tillige vedrører spørgsmålet om udelukkelse af tiltalte fra at overvære forklaringen.

Efter retsplejelovens § 968, stk. 1, tilkommer kæreadgangen enhver, over for hvem beslutningen indeholder en afgørelse. Ud over anklagemyndigheden og forsvareren kan således også vidnet selv kære en ken-

delse om anvendelse af reglerne om hemmeligholdelse af vidnets identitet.

Træffes beslutningen under landsrettens behandling af en ankesag, følger det af den almindelige regel i retsplejelovens § 968, stk. 3, at kære kræver tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Efter retsplejelovens § 969, stk. 2, medfører kære-mål ikke opsættelse af beslutningens udførelse, medmindre det modsatte bestemmes enten af den ret, som har afgivet beslutningen, eller af den ret, for hvilken kære rejses. I tilfælde, hvor det er åbenbart, at der ikke er grundlag for at hemmeligholde et vidnes identitet, vil en ubetinget regel om opsættende virkning kunne føre til, at kære iværksættes alene for at forhale sagen. Justitsministeriet har derfor ikke stillet forslag om en sådan regel.

Justitsministeriet forudsætter dog, at kære af kendelser om hemmeligholdelse af et vidnes identitet i almindelighed vil blive tillagt opsættende virkning. Med henblik på at undgå udsættelse af domforhandlingen bør spørgsmålet om hemmeligholdelse derfor forelægges retten så tidligt som muligt, f.eks. under forberedelsen af domsforhandlingen, jf. den foreslåede § 841.

Den foreslåede affattelse af § 848, stk. 5, svarer til den gældende § 848, stk. 2. Bestemmelsen indeholder dog et nyt 3. pkt., der – i overensstemmelse med Retsplejerådets forslag – indebærer, at tiltalte ikke skal have oplysning om vidnets bopæl eller navn, stilling og bopæl, når tiltalte på ny kommer til stede i retslokalet, hvis retten har truffet bestemmelse om hemmeligholdelse af vidnets bopæl eller navn, stilling og bopæl efter stk. 2, nr. 1 eller 2.

Den foreslåede bestemmelse berører – som nævnt under pkt. 1 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget – ikke forsvarerens ret til at overvære vidneforklaringen og stille spørgsmål til vidnet.

Til § 2

Det foreslås, at loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende. Endvidere foreslås det, at lovændringerne finder anvendelse i sager, som ikke er endeligt afgjort ved lovens ikrafttræden.

Til § 3

Bestemmelsen vedrører lovens territoriale gyldighedsområde og indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 809 af 14. september 2001, foretages følgende ændringer:

1. I § 748, stk. 5, indsættes efter »sagens opklaring«: »eller tredjemand«.

§ 748. ---

Stk. 2-4. ---

Stk. 5. Retten kan på begæring bestemme, at der ikke skal gives sigtede underretning om et retsmødes afholdelse, eller at sigtede skal være udelukket fra at overvære et retsmøde helt eller delvis, hvis hensynet til fremmede magter, til statens sikkerhed eller til sagens opklaring undtagelsesvis gør det påkrævet.

Stk. 6. Har sigtede været udelukket fra at overvære et retsmøde, skal retten, hvis sigtede er til stede, og ellers politiet snarest gøre ham bekendt med, hvad der er tilført retsbogen. Hvis de særlige hensyn, som har begrundet udelukkelsen, fortsat er til stede, kan sigtede dog af retten afskæres herfra, ligesom retten kan pålægge forsvaren ikke at give sigtede underretning om, hvad der er passeret i retsmødet. Pålægget kan udstrækkes, indtil tiltalte har afgivet forklaring under domsforhandlingen.

§ 835. ---

Stk. 2. Statsadvokaten kan give forsvaren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl til den tiltalte, såfremt statsadvokaten under domsforhandlingen agter at fremsætte begæring om rettens bestemmelse om, at denne oplysning ikke må meddeles tiltalte, jf. § 848, stk. 3. Afgørelsen kan af forsvaren indbringes for retten.

2. § 835, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Statsadvokaten kan give forsvaren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl eller navn, stilling og bopæl til tiltalte, hvis statsadvokaten agter at fremsætte anmodning om rettens bestemmelse om, at disse oplysninger ikke må meddeles tiltalte, jf. § 848, stk. 2. Afgørelsen kan af forsvaren indbringes for retten.«.

Gældende formulering

§ 841. Retten kan efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne forud for domsforhandlingen træffe afgørelse om dør-lukning efter § 29, stk. 2, nr. 2, referatforbud efter § 30, nr. 2, navneforbud efter § 31, stk. 1, nr. 1, eller om, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres, jf. § 848, stk. 1.

§ 848. Formanden kan beslutte, at tiltalte skal forlade retssalen, medens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås.

Stk. 2. Når tiltalte som følge af en beslutning efter stk. 1 ikke har overværet afhøringen af et vidne eller en medtiltalt, skal han, når han på ny kommer til stede i retssalen, have oplysning om, hvem der har afgivet forklaring i hans fravær, og om indholdet af forklaringen, for så vidt den angår ham. Retten afgør, om gengivelsen af forklaringen skal ske før eller efter, at tiltalte selv har afgivet forklaring.

Stk. 3. Retten kan på begæring bestemme, at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, såfremt afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler derfor og det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar.

*Lovforslaget***3. § 841** affattes således:

»§ 841. Retten kan efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne forud for domsforhandlingen træffe afgørelse om dør-lukning efter § 29, stk. 2, nr. 2, referatforbud efter § 30, nr. 2, navneforbud efter § 31, stk. 1, nr. 1, om at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres, jf. § 848, stk. 1 eller 3, eller om, at et vidnes bopæl eller navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, jf. § 848, stk. 2.«.

4. § 848 affattes således:

»§ 848. Formanden kan uden for de tilfælde, der er nævnt i stk. 2, nr. 2, beslutte, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås.

Stk. 2. Retten kan, hvis det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar, på anmodning bestemme

- 1) at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler derfor, eller
- 2) at et vidnes navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed gør det påkrævet.

Stk. 3. Er der truffet bestemmelse efter stk. 2, nr. 2, kan retten yderligere bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens vidnet afhøres, hvis der er grund til at antage, at vidnet eller vidnets nærmeste vil blive udsat for alvorlig fare, hvis tiltalte får kendskab til vidnets identitet.

Stk. 4. Formanden afgør, om tiltalte skal forlade retslokalet under den forudgående forhandling om anmodninger fremsat efter stk. 2 og 3.

Stk. 5. Når tiltalte som følge af en beslutning efter stk. 1 eller stk. 3 ikke har overværet afhøringen af et vidne eller en medtiltalt, skal tiltalte, når denne på ny kommer til stede i retslokalet, have oplysning om, hvem der har afgivet forklaring i tiltaltes fravær, og om indholdet af forklaringen, for så vidt den angår tiltalte. Retten afgør, om gengivelsen af forklaringen skal ske før eller efter, at tiltalte selv har afgivet forklaring. Oplysning om vidnets bopæl eller navn, stilling og bopæl skal dog ikke meddeles tiltalte, hvis retten har truffet bestemmelse om hemmeligholdelse efter stk. 2, nr. 1 eller 2.

*Gældende formulering**Lovforslaget*

Stk. 6. Afgørelse om hemmeligholdelse af et vidnes navn, stilling og bopæl, jf. stk. 2, nr. 2, og stk. 3, træffes ved kendelse. I kendelsen anføres de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for hemmeligholdelse er opfyldt. Kendelsen kan til enhver tid omgøres. Rettens afgørelse efter stk. 2, nr. 2, og stk. 3, kan kæres.«.

Til lovforslag nr. L 139. Skriftlig fremsættelse (27. februar 2002)

Justitsministeren (Lene Espersen):

Herved tillader jeg mig for Folketinget at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Forbedret vidnebeskyttelse).

(Lovforslag nr. L 139).

Lovforslaget har til formål at indføre en yderligere beskyttelse af vidner i straffesager. Vidners retsstilling foreslås således styrket ved, at der i straffesager i ganske særlige tilfælde kan ske hemmeligholdelse af et vidnes identitet over for tiltalte (anonyme vidner). Hermed sigtes der til tilfælde, hvor omstændighederne i sagen med styrke taler for, at vidnet kan blive udsat for repressalier eller andre ubehageligheder, hvis den tiltalte får oplysninger om vidnets identitet.

Retten beslutning om anonym vidneførsel efter retsplejelovens § 848 vil i høj grad have undtagelsens karakter. De foreslåede regler vil kunne anvendes, hvor der er tale om såkaldte tilfældige vidner, dvs. personer, som tiltalte ikke kender i forvejen, og som ved en ren tilfældighed overværer eller bliver offer for en forbrydelse. I disse tilfælde vil det nemlig kun helt undtagelsesvis have betydning for tiltaltes forsvar at kende vidnets identitet. Kravet om, at afgørende hensyn til vidnet skal gøre hemmeligholdelse af vidnets identitet påkrævet, indebærer, at det navnlig vil være i visse sager om grov og mere organiseret kriminalitet, herunder bandekriminalitet, at den foreslåede bestemmelse vil kunne være relevant.

Retten beslutning om hemmeligholdelse af et vidnes identitet berører efter forslaget ikke forsvarerens ret til at overvære vidnets forklaring samt stille spørgsmål til vidnet og til at få fuldt

kendskab til vidnets identitet. De foreslåede regler indebærer heller ikke nogen begrænsning i tiltaltes adgang til at få kendskab til de vidneforklaringer, som afgives i sagen mod tiltalte. Som en yderligere retssikkerhedsgaranti foreslås det, at rettens afgørelse om hemmeligholdelse af et vidnes identitet kan kæres.

Endvidere indeholder lovforslaget en ændring af retsplejelovens § 841, således at retten allerede forud for domsforhandlingen kan tage stilling til en anmodning om hemmeligholdelse af et vidnes identitet efter de foreslåede bestemmelser i § 848.

Yderligere foreslås en konsekvensændring af den gældende bestemmelse i § 835, stk. 2, således at anklagemyndigheden – hvis man agter at fremsætte anmodning om hemmeligholdelse af vidnets identitet over for tiltalte – under sagens forberedelse kan give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes navn, stilling og bopæl til tiltalte i perioden fra efterforskningens afslutning, indtil retten har taget stilling til spørgsmålet om eventuel hemmeligholdelse.

Gennem en foreslået ændring af retsplejelovens § 748, stk. 5, fastslås det udtrykkeligt, at også hensynet til tredjemand – f.eks. et vidne, der kan frygte for repressalier – undtagelsesvis vil kunne begrunde, at der ikke skal gives sigtede underretning om afholdelse af et retsmøde under efterforskningen, eller at sigtede skal være udelukket fra at overvære et retsmøde under efterforskningen helt eller delvis.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget og de ledsagende bemærkninger, skal jeg hermed anbefale lovforslaget til det Høje Tings velvillige behandling.